Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Voorontwerp van decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen

Samenvatting
Dit decreet bevat de eindtermen tweede en derde graad en de specifieke eindtermen derde graad van het gemoderniseerd secundair onderwijs en een aantal maatregelen met betrekking tot de wekelijkse lessentabellen.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld
Kleuter en leerplichtonderwijs
Beleidsdoelstellingen
1. Eindtermen scherp, duidelijk en uitdagend formuleren
(beleidsnota operationele doelstelling 1.2)
2. De kwaliteit van de uitstroom van het secundair onderwijs versterken
(beleidsnota operationele doelstelling 1.8)

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

1. Het wetgevings- en taaladvies werd verleend op 28 februari 2020 (advies nr. 2020/55).
2. Het advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 29 mei 2020.

2. INHOUD

Het decreet bevat enerzijds als autonome bepalingen de (specifieke) eindtermen voor de tweede en derde graad secundair onderwijs en anderzijds een aantal wijzigingsbepalingen aan het decreet van 14 december 2018 op de onderwijsdoelen voor de eerste graad. Hierna volgt nadere uitleg.

1. Onderwijsdoelen tweede en derde graad secundair onderwijs

De Codex Secundair Onderwijs bepaalt dat eindtermen minimumdoelen zijn, namelijk een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes bestemd voor een bepaalde leerlingenpopulatie. Als afzonderlijke leerlingenpopulatie worden beschouwd: de leerlingen van een bepaalde graad en finaliteit (respectievelijk doorstroom, dubbel, arbeidsmarkt).

De eindtermen worden geformuleerd in functie van 16 sleutelcompetenties. Het geheel van de eindtermen vormt de basisvorming binnen een opleiding. Specifieke eindtermen zijn doelen met betrekking tot vaardigheden, specifieke kennis, inzichten en attitudes waarover een leerling van het secundair onderwijs beschikt om vervolgonderwijs aan te vatten. Ze worden vastgelegd voor elke opleiding van de derde graad met doorstroom- of dubbele finaliteit en ontwikkeld uit de kenmerkende onderdelen van een bepaald wetenschapsdomein. Eindtermen en specifieke eindtermen waarover finaal het Vlaams Parlement moet beslissen, komen tot stand via ontwikkelcommissies en worden vervolgens voorgelegd aan een valideringscommissie.

De inwerkingtreding van de nieuwe eindtermen en specifieke eindtermen volgt de kalender van de geleidelijke invoering van de modernisering van het secundair onderwijs, die in het eerste leerjaar van de eerste graad is gestart op 1 september 2019 en verder uitgerold wordt vanaf 1 september 2021 in de tweede en vanaf 1 september 2023 in de derde graad. Met het oog op deze modernisering werden de eindtermen en uitbreidingsdoelen Nederlands voor de eerste graad bij decreet van 14 december 2018 goedgekeurd. De eindtermen tweede en derde graad moeten hierop aansluiten.

De ontwikkelcommissies schreven kwaliteitsvolle (specifieke) eindtermen voor de tweede en de derde graad die sporen met de ambities van het kaderdecreet onderwijsdoelen en tegemoet komen aan de maatschappelijke verwachtingen van de 21ste eeuw. De valideringscommissie heeft al deze (specifieke) eindtermen ook gevalideerd op basis van evalueerbaarheid, consistentie en coherentie. Echter, de ontwikkelcommissies en de valideringscommissie hebben geen formeel instrument in handen om de "haalbaarheid" van het totale pakket onderwijsdoelen (eindtermen, specifieke eindtermen en/of beroepskwalificaties) binnen de voor leerlingen beschikbare onderwijstijd na te gaan. In haar beleidsnota onderwijs verwees de Vlaamse Regering al naar het feit dat een te ambitieuze basisvorming op gespannen voet kan staan met het specifieke gedeelte (specifieke eindtermen en/of beroepskwalificaties) waarvoor te weinig ruimte zou overblijven. Via OD XXX moeten toekomstige ontwikkelcommissies als bijkomend criterium ook de haalbaarheid bewaken. In afwachting heb ik zelf het initiatief genomen om het criterium "haalbaarheid" op de gevalideerde (specifieke) eindtermen toe te passen en deze, waar nodig, bij te sturen zodat de tijdsverdeling tussen basisvorming en specifieke vorming evenwichtig is.

<u>De bijzondere aandacht wordt er op gevestigd dat die bijsturing is gebeurd in nauw overleg en met unaniem akkoord van het GO! en alle koepelverenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs. Het is immers essentieel dat er in het onderwijsveld een breed draagvlak bestaat voor de minimumdoelen die de overheid aan alle scholen oplegt. Een gedragenheid door de afnemers in alle onderwijsnetten is en blijft een kritische succesfactor voor een doelendossier dat onderwijskwaliteit beoogt.</u>

Bij de oefening tot bijsturing werden, concreet, volgende criteria gehanteerd.
1° De aanpassingen hebben geen invloed op de globale leerlijn die de ontwikkelcommissies hanteerden van de tweede naar de derde graad; ze honoreren dus het geleverde werk.
2° Er zijn geen aanpassingen voor Nederlands; in de beleidsnota voor onderwijs wordt het belang van het Nederlands in verschillende passages sterk beklemtoond.

Resultaat hiervan zijn de volgende aanpassingen.
1° Sommige te bereiken eindtermen worden na te streven attitudinale eindtermen. Attitudinale eindtermen respecteren de leerlijn die de ontwikkelcommissie hanteerden, maar zorgen er voor dat er minder druk komt op de ambitieuze basisvorming; o.a. voor de biopsychosociale en de sociaal-relationele competenties werden deze aanpassingen doorgevoerd.
2° Eindtermen die geschrapt worden in de basisvorming voor de doorstroomfinaliteit (ASO en TSO/KSO) worden opgenomen in de specifieke eindtermen (en – via een protocolakkoord met de onderwijsverstrekkers – in de cesuurdoelen). De overheveling van eindtermen basisvorming naar specifieke eindtermen versterkt de eigenheid en het DNA van studierichtingen van de doorstroomfinaliteit.

3° Niet alle bouwstenen worden voor alle finaliteiten tot en met de derde graad ingevuld. Voor studierichtingen finaliteit arbeidsmarkt BSO heeft het volume van het specifieke gedeelte een belangrijk gewicht. Bouwstenen niet tot en met de derde graad invullen doet geen afbreuk aan de ambitie om alle leerlingen in hun schoolloopbaan – ongeacht de finaliteit – alle sleutelcompetenties aan te bieden.
4° Sommige eindtermen worden vervangen door eindtermen van de nabij gelegen finaliteit. Dit heeft vooral tot doel om de behapbaarheid van eindtermen voor leerlingengroepen te bevorderen.
5° Voor sommige bouwstenen worden de transversale eindtermen inhoudelijk. Inhoudelijke eindtermen hoeven niet gekoppeld te worden aan meerdere sleutelcompetenties; dat schept ruimte voor scholen om wat aangeboden wordt beter te laten beklijven en is niet minder ambitieus.

In cijfers uitgedrukt komen de bijsturingen hier op neer.

	2de graad						3de graad					
	DSF	DSF aangepast	DF	DF aangepast	AMF	AMF aangepast	DSF	DSF aangepast	DF	DF aangepast	AMF	AMF aangepast
Aantal eindtermen (met inbegrip van attitudinale eindtermen)	204	195	173	163	150	140	196	184	177	152	155	132
Procentueel meer/minder		-4,4%		-5,8%		-6,7%		-6,1%		-14,1%		-14,8%
Aantal meer/minder		9		10		10		12		25		23

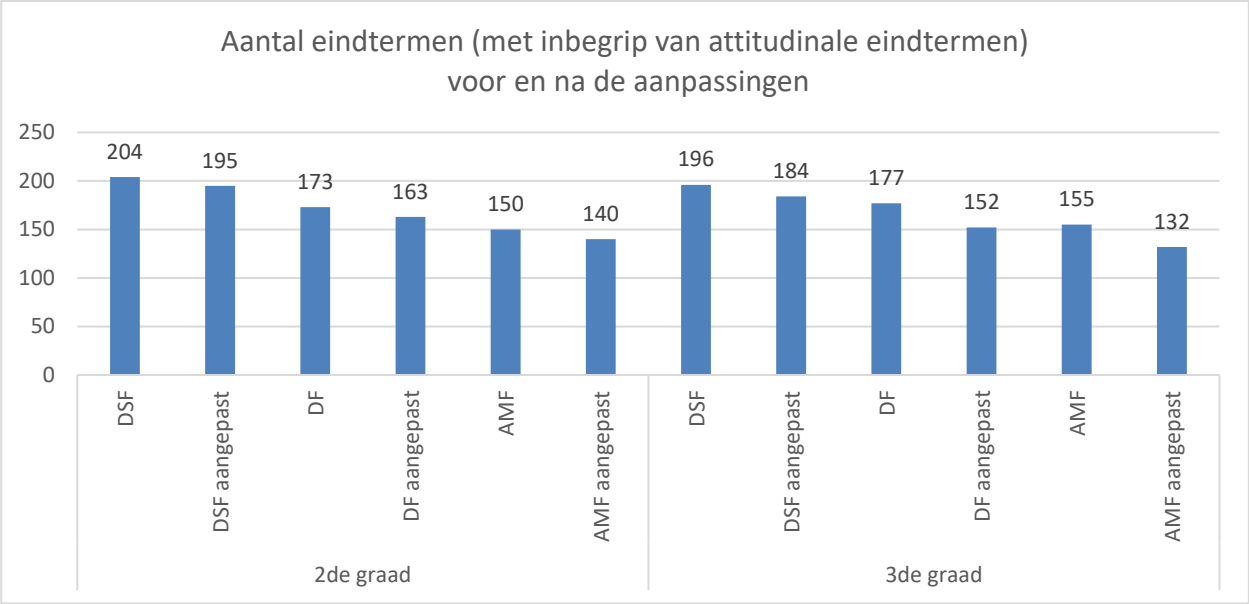

Ook na bijsturing én reductie blijven de eindtermen ambitieus en scherp, zoals hierna mag blijken.
1° In alle graden en finaliteiten wordt het curriculum inhoudelijk verbreed met nieuwe en maatschappelijk relevante accenten, zoals financiële en economische geletterdheid en digitale competenties.
2° In alle graden en finaliteiten wordt het curriculum verbreed met nieuwe transversale en inhoudelijke accenten die inzetten op "de participatieve burger van de toekomst", zoals leercompetenties, competenties inzake burgerschap, sociaal-relationele competenties. Deze eindtermen zijn te bereiken, op de attitudes na (in tegenstelling tot vóór de modernisering bestaande vakoverschrijdende eindtermen waarvoor slechts een inspanningsverplichting geldt).
3° In de inhoudelijke sleutelcompetenties van de basisvorming worden omzeggens alle huidige relevante inhouden behouden maar leggen we bijkomend een aantal nieuwe accenten (statistische competenties, geïntegreerde STEM-competenties) voor alle finaliteiten en graden.

4° Met de vernieuwde blik op specifieke eindtermen wordt voor alle studierichtingen in de doorstroom- en dubbele finaliteit veel meer ingespeeld op de inhoudelijke noden die leerlingen hebben (gebaseerd op data) in functie van vervolgonderwijs. Een leerling humane wetenschappen krijgt nu bv alleen specifieke eindtermen gedrags- en cultuurwetenschappen en in de toekomst o.a. ook, bovenop de basisvorming, uitbreiding statistiek.
5° Alle onderwijsvormen in doorstroomfinaliteit hebben dezelfde ambitieuze basisvorming. Het specifiek gedeelte in de doorstroom wordt voor ASO-studierichtingen globaal gezien iets generieker/ conceptueler ingevuld en voor TSO/KSO-studierichtingen meer praktisch/gespecialiseerd/gecontextualiseerd. Toch zijn er soms onderdelen van wetenschapsdomeinen die over de onderwijsvormen heen voor bepaalde studierichtingen hetzelfde zijn. Zo heeft bv. ASO 3de graad wetenschappen-wiskunde en TSO 3de graad Technologische wetenschappen en engineering identiek dezelfde wiskunde maar heeft de eerste richting in ASO 'uitgebreide fysica' (meer algemeen en conceptueel) en heeft de TSO richting 'gevorderde fysica' (gespecialiseerde pakketjes: elektromagnetisme, elektronica, mechanica, trillingen en golven, thermodynamica, fluïdomechanica elektrodynamica, constructieleer). Dit onderscheid wijst niet op enig niveauverschil maar komt tegemoet aan verschillen tussen leerlingen wat betreft voorkeur om met abstracte concepten aan de slag te gaan dan wel vat te krijgen op deze concepten vanuit toepassingen. Deze invalshoek is gehanteerd voor alle studierichtingen. Het gaat dus over een concept versus een contextbenadering in de specifieke eindtermen. Door deze aanpak wordt een ambitieuze set eindtermen en specifieke eindtermen gerealiseerd voor alle studierichtingen in doorstroom, rekening houdend met de specificiteit van de onderwijsvorm.
6° In dubbele finaliteit en in arbeidsmarktfinaliteit is de basisvorming ambitieus maar haalbaar. Met de reductie-oefening blijft de opgewaardeerde basisvorming qua tijdsbesteding binnen de perken wat betreft het spanningsveld basisvorming en specifiek gedeelte (gebaseerd op beroepskwalificaties en voor TSO ook op een beperkt aantal specifieke eindtermen). Hier zal ook de doorvertaling naar leerplannen en de integratie van onderwijsdoelen basisvorming en onderwijsdoelen specifiek gedeelte er voor zorgen dat het specifiek gedeelte voldoende aan bod komt.

Het in samenspraak met de onderwijsverstrekkers bijgestuurd pakket (specifieke) eindtermen werd, na interkabinettenoverleg, voorgelegd aan een zogenaamde "helikoptercommissie". In die commissie zetelden experten met diverse achtergrond (STEM-platform, onderwijsinspectie, Vlaamse scholierenkoepel, Agentschap inburgering, VOKA en Horeca Forma VL). Doordat ze niet rechtstreeks betrokken waren bij de ontwikkeling van de eindtermen, hebben deze experten zonder vooringenomenheid en met een zekere afstand het bijgestuurd pakket (specifieke) eindtermen kunnen bekijken en dat vanuit meerdere perspectieven en een breder maatschappelijk kader. De belangrijkste conclusies zijn:
1° het erkennen van de bezorgdheid van de onderwijsverstrekkers over de haalbaarheid van de ontwikkelde en gevalideerde eindtermen (wat trouwens aan de oorsprong ligt van de bijsturing);
2° de onmogelijkheid om zich inhoudelijk uit te spreken over de bijsturing waardoor het wenselijk is terug te koppelen naar de ontwikkelcommissies.
Dit laatste is geen optie, noch omwille van timing noch inhoudelijk omdat een vicieuze cirkel van eindeloze voorstellen tot aanpassing dreigt te ontstaan. Ik meen dat na alle voorbereidend werk het moment is aangebroken om als beleidsmakers knopen door te hakken. De principiële beslissing die de Vlaamse Regering zal nemen, zal voor alle duidelijkheid alsnog worden gevolgd door formele adviezen van VLOR en SERV als strategische adviesorganen en van de Raad van State als rechtscollege.

De verschillen tussen de ontwikkelde en gevalideerde eindtermen enerzijds en, na bijsturing, de eindtermen opgenomen in het voorontwerp van decreet anderzijds zijn duidelijkheidshalve opgelijst in de memorie van toelichting en in een meer gedetailleerd apart overzichtsdocument.

2. <u>Onderwijsdoelen eerste graad secundair onderwijs</u>

Binnen de eindtermen dient een onderscheid gemaakt tussen inhoudelijke en transversale eindtermen. Transversale eindtermen staan nooit op zich maar worden steeds gekoppeld aan meerdere inhoudelijke sleutelcompetenties. Het hoger vermeld decreet van 14 december 2018 op de

eindtermen van de eerste graad wordt thans bijgestuurd op het vlak van operationalisering van desbetreffende koppeling.

3. (Beleids)prioriteit

Eindtermen vormen de basis voor het opstellen van de leerplannen. Een leerplan moet ter goedkeuring uiterlijk 31 januari van het schooljaar voorafgaand aan de inwerkingtreding bij de onderwijsinspectie worden ingediend. Voor de leerplannen van de gemoderniseerde tweede graad betekent dat uiterlijk 31 januari 2021. Gezien het legistiek proces dat nog moet worden doorlopen, moet aan onderhavig dossier dan ook absoluut prioriteit worden gegeven. Aan de scholen en lerarenteams moet tevens de nodige tijd worden gegund om zich op de implementatie van nieuwe leerplannen te kunnen voorbereiden.

Het vastleggen van (specifieke) eindtermen ligt ook in het verlengde van het kaderdecreet onderwijsdoelen en is een onmisbare schakel in de modernisering van het secundair onderwijs. In die zin moet binnen het domein "onderwijs" aan onderhavig dossier ook beleidsprioriteit worden voorbehouden.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet heeft geen budgettaire impact. Het heeft betrekking op onderwijsdoelen (leerinhouden), maar raakt niet aan financierings- en subsidiëringsmechanismen.
De Inspectie van Financiën heeft op 29 mei 2020 een gunstig advies verleend en gesteld dat, bij ontstentenis van budgettaire repercussies, een akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, niet vereist is.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor het algemeen beleid in zake personeel en organisatieontwikkeling, niet vereist is.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorontwerp van decreet heeft geen directe weerslag op de financiën van de lokale besturen, noch op personeelsvlak, noch op het vlak van de werkingsuitgaven, de investeringen en schuld en de ontvangsten.

4. VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van decreet zal voor advies worden voorgelegd aan:

- de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR);
- de Sociaal - Economische Raad van Vlaanderen (SERV);
- de Raad van State.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar principiële goedkeuring te hechten aan bovengenoemd voorontwerp van decreet en aan de en aan de bijhorende memorie van toelichting;

2. de Vlaamse minister, bevoegd voor onderwijs en vorming, te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het gemeenschappelijk advies in te winnen van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) en van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), waarbij de Vlaamse Regering VLOR en SERV aanbeveelt om zich bij hun analyse te laten adviseren door afgevaardigden van ontwikkelcommissies en/of valideringscommissie.

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

Ben WEYTS

Bijlagen:

1° voorontwerp van decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen;
2° memorie van toelichting bij het decreet;
3° gedetailleerd overzicht van de aanpassingen aan de ontwikkelde en gevalideerde eindtermen;
4° jongeren- en kindeffectenrapport;
5° verslagen van de valideringscommissie;
6° advies van de Inspectie van Financiën.